

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת: 16:47

ציאת השבת: 17:46

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש

בא

מפטירים

ספרדים ואשכנזים

"הדבר אשר דיבר ה'" (ירמיה מו')

תימנים

"בעת ההיא יובל שי" (ישעיה יח')

מהלכות ברכת הגומל עפ"י שו"ע - סימן ריט' ופוסקים אזורנים

הקדמה

כתב הטור אם בירך אחר ואמר ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר גמלך כל טוב, וענה אמן, יצא. כפי שראינו בפרק הרואה (במסכת ברכות) "רב יהודה חליש ואיתפח על לגביה רב חנא בגדתאה ורבנן אמרי ליה בריך רחמנא דיהבך לן ולא יהבך לעפרא אמר להו פטרנן מלאודוי" וצריך לומר שהזכירו שם ומלכות כגון שאמרו בריך רחמנא מלכא דיהבך לן שהרי כל הברכות צריכות שם ומלכות ואסיקנא כשענה אמן. והביא את דברי הרא"ש אביו ששומע יוצא בשמיעה בלא עניית אמן, דווקא כשהמברך חייב גם כן בברכה אז יוצא השומע בלא עניית אמן, אבל במעשה מהגמרא המובא לעיל כיון שהם לא היו חייבים בברכה זו לכך הוצרך הוא לענות אמן. ולהם לא נחשב ברכה לבטלה, אף שהם לא נתחייבו בברכה, מפני שהם נתנו שבח והודאה למקום כדרך בני אדם שמשבחים למקום על הטובה שמזמין להם. לפי זה אם בירך אחד הגומל לעצמו ושמע אחר וכיון לצאת יצא בלא עניית אמן.

כתב בבית יוסף כי מכאן יש ללמוד על מה שנוהגים קצת אנשים שכשילודות נשותיהם עומדים ומברכים ברכת הגומל ואין זה ברכה לבטלה, שכשם דרב חנא בגדתאה ורבנן אע"פ שלא היו חייבים בברכה זו היו מברכים אותה כדי לתת שבח והודאה למקום על הטובה שהזמין להם שניצול רב יהודה, כך מי שילדה אשתו אע"פ שאינו חייב בברכת הגומל יכול לברך אותה כדי לתת שבח והודאה למקום על הטובה שהזמין לו שניצולה אשתו. אולם בהמשך הביא את דעת הרשב"א שרק רבו יכול לברך וכן דעת רבנו מנוח. לפי דבריהם אין ללמוד משם למי שאינו רבו אע"פ שהוא חביב עליו כגופו שיברך על רפואתו. ולענין הלכה כיון שלדברי הכל אינו חייב לברך לא יברך ואם בירך גוערים בו, שמה זו ברכה לבטלה.

פירוש הלכות

א. כתב הרמב"ם שהמברך צריך שיהיה עומד בשעת ברכה ובדיעבד יצא אף בשיבה. (משנה ברורה)

ב. אם בירך אחד הגומל לעצמו, ונתכוון להוציא את חברו, ושמע חברו וכיוון לצאת, יצא אפילו בלא עניית אמן, מפני שהמברך גם חייב, יצא האחר בלא עניית אמן. (מרן בשו"ע)

ג. אם בירך אחר, שאינו חייב בברכה - ואמר: ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם אשר גמלך כל טוב, וענה אמן, יצא. (מרן בשו"ע) אם לא ענה אמן לא יצא, וכן צריך שישמע את הברכה מתחילתה ועד סופה וכיוון לצאת בה ידי חובת ברכת הגומל שנתחייב. (משנה ברורה)

ד. מזה נוהגים קצת אנשים שכשילודות נשותיהם ומבראות, עומדים ומברכים ברכת הגומל וכשהיא תענה אמן על ברכתה יוצאת בזה. ונוסח הברכה יאמר הגומל לחייבים טובות **שגמלך** כל טוב. (משנה ברורה) ובילקוט יוסף ג' כתב ששנים צריכות לברך הגומל, ותברכנה בעזרת הנשים, כשיש עשרה אנשים בבית הכנסת.

ה. כשאינו חייב בברכה אין זה נחשב למברך כברכה לבטלה, הואיל והוא מברך, בדרך שבח והודאה על טובת חברו ששמח בה. (הרמ"א בהגה) וכל שכן אשתו שהיא כגופו. (משנה ברורה)

ו. מה שכתב מרן - אם בירך אחר, מדובר אפילו באדם שאינו קרובו, מפני שיכול לברך על טובת חברו, כל שהוא שמח בזה. (משנה ברורה) ז. וכן אם אמר: בריך רחמנא מלכא דעלמא דיהבך לן, וענה אמן, יצא. (מרן בשו"ע) ולכתחילה יכול לפטור עצמו בכך. (משנה ברורה)

ח. אם איחר, כלומר לא בירך בשעה שעלה מן הים או בשעה שהבריא ממחלתו. יש לו תשלומים לברך כל זמן שירצה, ונכון שלא לאחר שלשה ימים. (עפ"י מרן בשו"ע) מפני שעד זמן זה קרוי בא מן הדרך, וכתבו האחרונים שאפילו יצטרך בשביל זה לברך לא בזמן קריאת ספר תורה, כפי המנהג. (משנה ברורה)

ט. אפשר לברך "הגומל" בלילה (בעשרה), ומכל מקום יש מקפידים שלא לברך ברכה זו, אלא ביום. (ילקוט יוסף ג')

י. באשכנז וצרפת אין מברכים כשהולכים מעיר לעיר, מפני שלא חייבו אלא בהולכי מדברות, בהם מצויים חיות רעות ולסטים, ובספרד נוהגים לברך, מפני שכל הדרכים בחזקת סכנה. ובפחות מפרסה אינו מברך, ואם הוא מקום מוחזק בסכנה ביותר, אפילו בפחות מפרסה מברך. (מרן בשו"ע) למנהג בני ספרד, ברכה זו שווה לענין ברכת תפלת הדרך. (משנה ברורה) יא. הנוסע מעיר לעיר בכל רחבי הארץ, אם יש בנסיעתו, שיעור זמן פרסה, שהוא 72 דקות, בין ברכבת, בין באוטובוס ובין ברכב פרט, לפי מנהג הספרדים צריך לברך הגומל. בכבישים שמצויה בהם הסכנה, כגון שמצוי בהם זריקת אבנים וכדומה, מברך על שעור פחות מפרסה (ילקוט יוסף ג')

יב. בכל חולי צריך לברך, אפילו אינו חולי של סכנה ולא מכה של חלל, אלא כל שעלה למטה וירד, מפני שדומה כמי שהעלוהו לגדרום. (מרן בשו"ע) אבל אם לא עלה למטה כלל רק שיש לו איזה מיחוש בראשו או בגרונו וכדומה אינו מברך. (משנה ברורה)

יג. מי שעבר ניתוח שבר, טחורים וכדומה, וכן כל ניתוחם החלל ולפנים, לאחר שנתרפא צריך לברך הגומל. (ילקוט יוסף ג')

יד. אין הבדל בין שבמחלתו יש לו מיחוש קבוע ובא מזמן לזמן, לבין אינו קבוע. (עפ"י מרן בשו"ע) אלא בכל מקרה שעלה למטה מחמת המיחוש שחש בו חייב לברך. (משנה ברורה)

טו. יש אומרים שאינו מברך אלא רק על חולי שיש בו סכנה, כגון מכה של חלל, וכן נוהגים באשכנז. (הרמ"א בהגה) או שאר חולי שיש בו סכנה כגון קדחת של כל הגוף. ובחיי אדם כתב שלא יברך, אלא אם כן נפל למטה לא פחות מג' ימים, ובביאור הלכה כתב שאם מחלתו הוא דבר שיש בו סכנה אפילו בפחות מג' ימים, צריך לברך. (משנה ברורה)

טז. ארבעה שצריכים להודות לאו דווקא, אלא הוא הדין למי שנעשה לו נס, כגון שנפל עליו כותל, או ניצול מדריסת שור ונגיחותיו, או שעמד עליו בעיר אריה לטורפו, או אם נגבים באו לו אם שודדי לילה וניצול מהם וכל כיוצא בזה, כולם צריכים לברך הגומל. ויש אומרים שאין מברכים הגומל, אלא אותם ארבעה דווקא, וטוב לברך בלא הזכרת שם ומלכות. (מרן בשו"ע) האחרונים כתבו שהמנהג כסברא ראשונה. (משנה ברורה)

אמרי בינה - אמרי זוז'ל בשבז המירות הטובות

לדעת בעל ה"אורחות צדיקים" שלושים דברים שעל האדם לזכור בכל יום פעמיים, ולהכניסם בעמקי הלב, כדי שעבודתו תהיה מקובלת לפני הקב"ה, ותשא חן וחסד לפניו. בגיליון הקודם הובאו שבעה, להלן השמיני:

השמינית - שיזכור כל עבדי המלך איך הם זריזים ומשתדלים בעבודתם, ואם עבדי המלך יעשו מעשה המלך דבר שצריך חכמה ועצה, הנה יפנו לבם מכל דבר וישימו כל מחשבותיהם וחכמתם לעשות ענין המלך בתבונה ובחכמה ובכיוון בכל לב אשר יוכלו לעשות. ואם יבוא לשבח את המלך ולהחזיק לו טובה על הטוב שעשה לו, הן אם יכתוב לו כתב או יעמוד אצלו על פה, יחפש בלבו לשון צחה ונאה לשבח בה המלך - קל וחומר שיעשה כן לפני מלך מלכי המלכים, שישים כל כוונתו בעבודת השם, יתברך, לעשות כהלכתה ולייפותה.

כל המעשים בעבודת ה' יתברך, נחלקו לשלשה חלקים: האחד - חובת הלב לבד, אם יתעסק במחשבתו לייחד השם, יתברך, יפנה לבו מכל מחשבותיו ויהיה ייחודו שלם לאלוקים לבד.

השני - בעסק הלב והאיברים, כגון התפילה, יפנה לבו מכל עסקיו ויעמוד בכוונה גדולה לפני האל הגדול, יתברך. השלישי - בעשותו לולב וציצית וכיוצא באלו, שהן מצוות האיברים לבד, ואין עיקרם הכוונה כמו התפילה, כי עיקר התפילה היא הכוונה, אבל אלו עיקרם באיברים בלא לב, אפילו הכי קודם שיעשה המצוה יזכור לשם מי יעשה, ויעשה בהידור מצוה עד שליש לאדון עולמים. (אורחות צדיקים - שער הזכירה)